

Cypraea's en de mens

De bij verzamelaars in het algemeen wel de meest in trek zijnde schelpen zijn stellig die van de leden van de Cypraeidae. De prachtige glans en de dikwijls fraaie kleurpatronen geven deze schelpen een porseleinachtig uiterlijk. Toch dankt het porselein zijn naam aan de cypraeaschelp en niet andersom. Toen Marco Polo in de 13e eeuw uit China porselein meebracht naar Italië, werd men getroffen door de uiterlijke overeenkomst met de reeds bekende porcellana, de porseleinslak.

Behalve als verzamelobject hebben de Cypraea's door de eeuwen heen ook op allerlei andere manieren voor de mens betekenis gehad: als sieraad en amulet, als betaalmiddel en als gebruiksvoorwerp.

In vele Romeinse graven zijn Cypraea's aangetroffen. Dat deze juist werden gevonden in de graven van vrouwen, hangt samen met de bijzondere betekenis van de schelp als amulet, een middel tegen onvruchtbaarheid. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat exemplaren van *Cypraea pantherina* Sol. werden bewaard in de oude tempel op Cyprus, gewijd aan Aphrodite, aanvankelijk de godin van de lente en vruchtbaarheid, later van de schoonheid. Hieraan dankt het geslacht Cypraea zelfs zijn naam. Maar ook nu nog dragen meisjes in Napels en op Sicilië cypraeaschelpen als hanger of ketting tegen onvruchtbaarheid. In landen langs de Rode Zee wordt *Cypraea turdus* Lam. als liefdesamulet gedragen en draagt de daarvoor passende naam vergeetmenietje.

Ook echter als gewoon sieraad zijn cypraeaschelpen op vele plaatsen steeds erg in trek geweest. Niet alleen ter verfraaiing van de kleding of de haartooi van de mens, maar eveneens als versiering van last- en rijdieren. Op Tonga en de Fiji-eilanden gold de zeldzame *Cypraea aurantium* Gmelin voor stamhoofden als teken van hun waardigheid. De schelp vererfde zoals elders de kroon. Het onbevoegd dragen van deze schelp werd als een ernstig vergrijp streng gestraft.

Wellicht een nog grotere bekendheid geniet de kauri — een oud-indische benaming — als betaalmiddel. Daartoe hebben hoofdzakelijk dienst gedaan en doen op afgelegen plaatsen nog steeds dienst *Cypraea moneta* L. en *Cypraea annulus* L. In het verre oosten, zoals in China en in Indonesië, maar ook in Afrika hebben de schelpen van deze soorten als geld dienst gedaan.

Als gebruiksvoorwerp heeft de porseleinslak vooral betekenis als strijkwerktuig, waartoe het mooie gladde oppervlak een goede mogelijkheid biedt. Reeds de oude Egyptenaren gebruikten deze schelpen om het uit papyrus verkregen papier glad te strijken. Maar ook nu nog wordt *Cypraea pantherina* Sol. voor het strijken van de was gebruikt. Eenzelfde dienst bewijst *Cypraea tigris* L. in Z.O.-Azië en in Indonesië. Zelfs in ons land hebben in de middeleeuwen de kaurischelpen wel als "strijkijzer" voor linnen dienst gedaan.

Voorals *Cypraea moneta* L. is ook nogal eens als een soort dobbelsteen gebruikt. Met de mondopening naar boven gaf de schelp een gunstig voorteken. Wanneer we tenslotte vermelden, dat de kaurischelp ook nu nog dikwijls al dan niet bewerkt op schoorstenen of kastjes prijkt of als press-papier dienst doet, hebben we toch nog geen volledig inzicht in de veelzijdige betekenis, die deze molluskensoort voor de mens heeft en vooral ook heeft gehad. Dat in sommige landen, zoals in Japan en op de Filippijnen, het dier zelf bovendien een lekkernij vormt, maakt dat die betekenis zich zelfs niet alleen tot de schelp beperkt.

W.F.